

DEMOKRASİ VE GÜVENLİK

Yrd. Doç. Dr. Sait YILMAZ

2009 Temmuz ayından itibaren Türkiye gündemine oturan Kürt Açılımı/Demokratik Açılım konusu ve parti kapatma ile sonuçlanan siyasi alandaki bölücülük faaliyetleri demokrasi ve ülke güvenliği ile ilgili kafa bulanıklığının giderilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Basında sık sık izlendiği gibi tüm bölücü istekler demokrasi adına yapılmakta, ülke güvenliği ile ilgili ne kadar çivi varsa demokrasi adına sökülmeğe çalışılmaktadır. Bütün bu girişimlerin tek tek bireylerin özgür düşünce ve isteklerinden kaynakladığını düşünmek de bizler için büyük saflık olur. Ülkemiz içten ve dıştan çeşitli propaganda ve baskı ağırları ile örülmüş, bölücü bir senaryonun aktörleri; ülke içi işbirlikçileri ile birlikte, önüne çıkan her engeli 'demokrasi' söylemi ile aşmayı bir yöntem haline getirmiştir. Bu makalenin amacı demokrasinin sadece ucu açık -yani gelişen ve pek çok modeli ile, bir yönetim biçimi olduğunu size hatırlatmak kadar bir dış müdahale yöntemi olarak kullanıldığını da işaretlemektir. Bunu yaparken son bölümde Türkiye'nin yaşadığı dönem ve terörle mücadelede ihtiyacımız olan güvenlik anlayışı ile ilgili çıkarımlar da ortaya koyacağız.

Demokrasi Bir Çözüm müdür?

Demokrasinin tanımı konusunda ortak bir anlayışa varılamamıştır. Kimilerine göre iktidara gelmek için adil bir seçim yapılarak halkın oyuna başvurulmuş olması yeterlidir (minimalci düşünce). Demokrasi, serbest ve adil rekabetin bulunduğu, düzenli aralıklarla yapılan seçimler vasıtası ile bir iktidarın oluşturulduğu sistem içinde halkın idaresini esas alan bir yönetim biçimi olarak tanımlanabilir[1]. Bugün dünyada kaç çeşit demokrasi olduğu ve bunların nasıl sınıflandırılabilceği siyaset bilimcileri ve araştırmacılar arasında uzun süredir devam eden bir tartışma konusudur. Yapılan bir çalışmaya göre 1997 yılında dünyada 550 tip demokrasi belirlenmişti[2]. Demokrasi kavramı ile ilgili olarak batılı bilim adamlarının çalışmaları demokrasinin ucu açık şekilde gelişmekte olan bir olgu olduğu sonucuna varmıştır. Demokrasinin üç ayrı şekilde özgürlükleri kullanmak için bir vasıta olduğu kabul görmektedir; serbest ve adil seçimler, kendi kaderini tayin hakkı, bireysel seçimler doğrultusunda kendini idare etmek.

Demokrasilerin en popüler iki genel kategorisini seçim (electoral) demokrasisi ve liberal demokrasi oluşturmaktadır. Seçim demokrasisinde düzenli, rekabete açık, çok partili seçimlerle yasama ve yürütme organlarının seçildiği sivil ve anayasal bir sistem söz konusudur. Seçimleri temel alan bu minimalci kriterlerin yeterliliği pek çok kez tartışma yaratmaktadır. Liberal demokrasi ise mülkiyet haklarının garanti altına alındığı bağımsız, rekabetçi ve liberal bir ekonominin varlığı ile ortaya çıkmaktadır. Böylece demokrasi ve ekonomi arasında oluşan bağ söz konusu özgürlüklerin serbest ekonomi anlayışı ile birlikte gelişmesinin önünü açmıştır. Kuramsal olarak demokrasiye üç temel eleştiri yöneltilmiştir. Bunlar sırası ile (1) Demokrasinin çoğunluğun tiranlığına yol açtığı; (2) Bilgisizliği taçlandırdığı; (3) Aslında bir oligarşinin örtülü yönetimine sahte bir görünüm kazandırdığıdır. Olumlu eleştirenler ise; insan onurunu yücelttiğini, sürekli bir yurttaşlık eğitimi verdiğini ve böylece insanlığın daha geniş bir uygarlık düzeyine ulaşmasına katkıda bulunduğunu ifade etmektedir.

Demokratik ideallerin mantık sınırını zorladığında çelişki oluşturdukları genel kabul gören bir anlayıştır. Bu ideallerin temelinde yer alan özgürlük ve eşitlik

genellikle çatışmaktadır[3]. Bir ülkenin ayrılıkçı akımlara karşı silahlı veya bazı özgürlükleri kısıtlayıcı tedbirler getirmesi onun küresel demokrasi kriterlerine uyum derecesini aşağıya çekerken akla şu soru gelmektedir; *Demokrasilerin isyancılara ve teröristlere karşı kendini koruma hakkı yok mudur? Çoğunluk yönetmelidir ama azınlık direnebilir fakat yönetim veya azınlık aşırıya kaçacak olursa, öbürü ortadan kalkmaktadır. Birey kutsaldır fakat yönetim topluluğun yani kamunun çıkarlarını gözetmelidir. Seçim için oy isteriz ama muhalefete hoşgörü gözetilmelidir.* Bu tür çelişkilerin listesi uzayıp gider. Bu yüzden vurguladıkları idealler ve kullandıkları kurumlar açısından demokrasiler iki kategoriye ayrılır. Birinci kategorideki demokrasi tonu açısından özgürlükçüdür ve havası bireycidir. Azınlıkları koruma açısından çok titizdir, çoğunluk yönetimini sınırlayacak kurumlar oluşturulur. Birey özgürlüğü devlet alanı daraltılarak yorumlanır. Bu ülkeler arasında ABD, Kanada ve İsviçre sayılabilir. İkinci kategorideki demokrasi; eşitliğe doğrudur ve egemen olan çoğunluktur, toplumsal yönelimlidir. Yönetimin güçlerini yoğunlaştırır ve mekanizmasını merkezileştirir. Böyle demokrasiler gerçekten güçlü bir devlet yaratırlar. Devlet eşitleyici olduğu için etkinliği çok geniş bir alana ulaşmalıdır. Bu tür demokrasiye Danimarka ve Yeni Zelanda örnek verilebilir.

Müdahale Yöntemi Olarak Demokrasi

Demokratik sistemlerin zayıf ve düzenli olmadığı, ekonomik anlamda gelişmemiş ülkelerde; demokrasinin ve demokratik hakların gündeme getirilmesi, azınlık haklarını, farklı kimliklerin kendilerini ifade edebilmelerini ve kültürlerini koruma isteklerini ilgili ülkelerin siyasal sorunlarının arasına sokmaktadır. Bu ülkelerde, genellikle etnik ve dinsel ayrılıkçı hareketler kendilerine geniş destek bulabilmekte olduklarından devletin de yumuşak karnını oluşturmaktadırlar. Kendilerine avantajlar sağlamak isteyen ülkeler bu durumdan azami ölçüde istifade etmenin yollarını aramaktadırlar. Demokrasi geliştirmeyi dış politikasının merkezine koyan Amerikalılara göre; modern uluslararası sistem henüz çok yenidir ve devletler yeni durumlara alışıp, ilişkilerine yeni bir düzen vermeyi düşünmeye fırsat bulamamışlardır. Dünyaya gerçek çok-köklü demokrasi modelini sunmak için dünyadaki hiçbir ülke, tüm kusurlarına karşın, Amerika kadar iyi donanmış değildir.

Eski ABD Ulusal Güvenlik Konseyi üyesi G.John Ikenberry'e göre[4]; *“Amerikan tek kutuplu dünya düzeni; demokrasi düşüncesi ve hükümetlerarası kuruluşların karmaşık ağı etrafında organize edilmiştir ve Amerikan sisteminin bu özellikleri hegemonik gücünün (ülkeleri) değiştirmek ve susturmak için manifestosudur.”* Ikenberry'e göre; açık demokrasi sahibi ülkeler güç kullanmaya daha az istekli olacaklarından Amerika için daha az endişe edilir olacaklar ve kurumsal ağ ile geçirgenlik sağlayacaklardır. Nitekim Amerikan demokrasi geliştirme anlayışı, elit tabakanın kontrolündeki politik sistemlerin emniyetini ve istikrarını değil, sivil topluma nüfuz etmeyi ve geniş halk kitlelerini harekete geçirecek yerel elitleri ve mekanizmaları kontrol altında bulundurmaya hedeflemektedir.

Demokrasi geliştirme, Amerikan müdahale sistemine operatif yöntemler sağlamıştır. Demokrasi projesi eylem planının stratejisi, ülkelerin iç düzenlerinde toplumla devlet arasına giren bir örgütlenme sağlamak böylece, devlet egemenliğine paralel bir egemenlik kurmaktır. Paralel yönetimin oluşturulma süreci, ülkeden ülkeye uygulamada küçük değişiklikler gösterse de, ana program değişmemektedir. İçine sızılan devlet bürokrasisinin de yardımıyla, yaygın bir “medyatik” ve “entelektüel” yedek güç oluşumu ile, “manufacturing public perception” denilen “kamu-oyunun algılama dizgesini üretme” sürecinde, ülke insanların, aslında kendilerine benimsetilmiş olan düşünceleri, ya da eylem planlarını, bizzat kendi kurumlarının,

kendi beyinlerinin ürünüymüş gibi algılayıp, uygulamaya geçmeleri sağlanmaktadır. Sonuç olarak, demokrasi; etnik ve dinsel ayrımlar temelinde toplumsal ve siyasal alanda istikrarsızlıklar ve krizler yaratmak için ideolojik yönlendirmeleri de kapsayan bir müdahale aracıdır.

Tehdit Altındaki Ulus-Devlet ve Güvenlik

Ulusal güvenlik kavramının, devletin sınırları içerisinde kalan bireyleri kapsayacak şekilde iç güvenliği, diğer yandan devlete karşı dışarıdan gelebilecek tehlikelere yönelik dış güvenliği kapsadığı genel kabul görmektedir. Bununla beraber, ulusal güvenlik bir bütündür, bu ayırım daha çok güvenliğe yönelik tehditlerin kaynağını işaret etmek içindir. İktidarların başlıca görevi, ulusal güvenlik çerçevesinde; devletin hayati ve diğer çıkarlarının korunması ve kollanmasıdır. Devletlerin zayıflığının önemli bir boyutu, devletlerin kimliklerini gösteren rollerini yeterince yerine getirememekten oluşur. Nitekim bugün Türkiye'nin yaşadığı sorunların temelinde de kimlik sorunu yatmakta birlikte, bu sadece bize has bir sorun değildir. Seksenli yılların başında dünyadaki bütün devletlerin % 27'sinde etnik ulusal grup tüm halkın % 95'ini veya fazlasına sahipti. Bütün devletlerin % 38'inde ise tüm halkın % 60-95 arası aynı gruba düşüyordu ve diğer devletlerin % 10'unda halkın % 40-60 arasında büyük bir grup vardı. Devletlerin %13'ünde iki büyük grup halkın %65 ve 95'ini teşkil ediyordu ve devletler dünyasının % 12'sinde tüm halkın % 34 ve 97'si arasına düşen üç grup bulunmaktaydı[5].

Ortak bir ulusal kimlik yaratmak devlet tarafından başarılmazsa, etnik köken; kimliğinin en önemli kaynağı haline dönüşmektedir. Böylece iç savaş ve devletin yıkılışı tehlikesi ortaya çıkmaktadır. İç savaş tehdidi altında olan bu devletler ulus-devlet kimliği sorununu aşamayıp hem kendi halkı için, hem de uluslararası ilişkiler için tehlikenin kaynağı olmaktadır. Eğer etnik yapıdan kaynaklanan baskı ve eylem devamlılık arz ediyorsa, aynı devlette birlikte yaşayabilmek için en azından üç şarttan birinin olması gerekir;

- Kuvvetli bir devlet gücü,
- Uyumlu canlı bir ideoloji veya
- Bireylere hoşgörülü bir tutum uygulanması veya "(kendi) dünyasında insanca yaşama hakkı". Şayet bu üçlü yoksa ayrılıkçılık en azından geçici bir süre tek çözüm olabilmektedir[6]. Doğru çözüm ise ortak bir kimliği kullanacak milliyetçi bir ideolojinin tüm vatandaşlar tarafından benimsenmesidir.

Kuvvetli bir devlet gücü ile uyum sağlayacak yegâne ideoloji tüm vatandaşları aynı kimlik altında toplayacak milliyetçiliktir. Milliyetçiliği sulandırmak için geliştirilen alt-kültür ve alt-kimlik tezlerine rağmen 21. yüzyılda da milliyetçilik hem güç mücadelelerinin hem de ulus-devletin en önemli ivmesidir. Milliyetçilik, temelinde ulus-devlet düşüncesi ve ulusal kimlik kavramına dayanmaktadır. Amerikan, İngiliz, Fransız veya Alman politikalarını kendi kimlik, ırk ve din değerlerinden ve bir bütün olarak ulus olma bilinci ve üstünlük anlayışından ayrı tutmak mümkün değildir. Avrupa Birliği tarafından pompalanan milliyetçilik ve ulus-devlet karşıtı post-modern değerler ise teorik olarak kaos içinde bir dünyayı temsil eden bizler için uydurulmuş elbisedir. Bunu daha iyi test etmenin yolu bu güçlerin ulusal çıkarları söz konusu olduğunda demokrasi, insan hakları, kişi özgürlükleri, azınlık hakları, uluslararası hukuk gibi değerleri ne kadar dikkate aldıklarını gözlemlemektir.

Türkiye'nin Gündemi; Demokrasi ve Güvenlik Çelişkisi

Son aylarda özellikle hükümetin 'demokratik açılım' adını verdiği siyasi gelişmeler; siyasi yollardan bölücülüğü görev edinmiş DTP'nin gerçek konumu hakkında pek çok detayı belirginleştirdi. Görüldü ki, DTP; PKK terör örgütünün elebaşısı Öcalan'a bağlıdır ve onun ağzı ile hareket etmektedir. Bu aynı zamanda sözde demokrasi adına bölücüler ile hükümet arasında aracılığa soyunan DTP'nin ne İmralı'ya ne de Kandil'e sözünün geçmediğinin, tamamen bir PKK siyasi uzantısı olduğunun göstergesi oldu. DTP'nin söylemlerinden anlaşıldı ki; dertleri halk veya demokrasi değil Öcalan'ın rahatıdır, kendi statülerini Öcalan'ın varlığı ile devam ettirebilmektir. Demokrasi peşinde bölücülük yapan DTP iki temel şey istemekteydi;

- Kürt kimliğinin anayasaya sokup özerklik istemek ve
- Öcalan'ın serbest kalması,

Unutulmamalıdır ki bunlar sadece bulunulan aşamanın istekleridir. Öcalan serbest kalınca ve Kürt kimliği tanınınca asıl bundan sonra terörün ve isteklerin ardı kesilmeyecektir. Görüldüğü gibi terörle mücadelede teröristle ve onun siyasi uzantıları ile pazarlık yapılması en önemli hatadır. Terörle mücadelenin temelinde; asla taviz vermeden sonuna kadar mücadele kararlılığının sürdürülmesi yatmaktadır. Demokratik açılım projesinin en önemli hatası; terörle mücadele ederken yanlış bir zamanlama teröristlere cesaret verecek şekilde gündeme getirilmesidir. Açılımın yöntem sorunu yanında hazırlık ve alt-yapısının hiç olmaması da diğer eksiklikleridir. Türkiye, teröristle muhatap olmuş, sanki taviz vermeye mecbur, zayıf taraf durumuna düşmüştür. Açılımın bir sonucu olarak terörle mücadelede güvenlik güçlerinin motivasyon kaybına uğraması ise en büyük risktir. Tek fayda gelinen aşamada bölücü maskelerin bir kere daha düşmüş olmasıdır. Buradan alınması gereken ilk ders, terörle mücadele siyasi yollardan bir şey yapacağım diye zamansız ve hazırlıksız işlere kalkışılmaması, terörün sadece silahlı gücünün değil siyasi uzantılarının da kararlılıkla yok edilmesi gerektiğidir.

Terörle siyasi yollardan mücadele demek; güvenlik güçlerinin ihtiyacı olan siyasi kolaylıkların sağlanması yani onların mücadelesine destek olacak iç ve dış tedbirlerin geliştirilmesi, diğer yandan terör örgütü ve siyasi uzantılarının önlerinin kesilmesidir. Bugün DTP içindekiler kadar terör örgütü elebaşısı ve diğer örgüt mensuplarının hepsinin hayali bir gün devlet tarafından tanınmak ve kendilerini kahraman yapacak statüye siyasi yollardan kavuşmaktır. Bu idealin yok edilmesi terörle mücadelenin temelinde olmalı, halka umut veren bölücü terör sözcülüğüne soyunanlar değil devlet olmalıdır. Öte yandan son dönemdeki gelişmeler terörle mücadelede dikkatimiz Irak'ın kuzeyinden bilinçli olarak uzaklaştırılmıştır. ABD ile son yapılan görüşmeler de sözde yeni yöntemler diye gündeme gelen hususlar tıpkı istihbarat desteği vaadi gibi Türk Silahlı Kuvvetleri'ni Irak'ın kuzeyinden uzak tutmak için uydurulmuş modellerdir. Türkiye askeri ile Irak'ın kuzeyine girmeden oradaki hasta bölgeyi temizlemek kadar, Irak'ın kuzeyinde kendine yakın bir müzahir bölge oluşturmadan Irak'tan gelen tehdidin biteceğini ummak ülke yöneticilerinin en büyük vebali olacaktır.

Sonuç

Sonuç olarak terörle mücadeleye kalındığı yerden ve daha kararlılıkla devam edilmeli, teröristlerin olduğu kadar siyasi destekçilerinin de umutları kırılmalıdır. Bunun için dış güçlerden icazet alarak değil, öncelikle kendi gücümüzle terörün hakkından gelmek esas olmalı, gözler sadece terörün batağına değil, diğer ulusal çıkarlarımızın da önünde engel unsurlar bulunduran Irak'ın kuzeyine çevrilmelidir. Bu kapsamda, siyasi güç öncelikle güvenlik güçlerinin mücadelesinin yanında olacak tedbirlerin peşinde olmalıdır. Demokrasi olgusunun; ülkemizin içindeki etki ajanı

tabakasının bölücü istekleri desteklemek için sık sık başvurduğu çerçeve bir konsept kılıfı olduğu da unutulmamalıdır. Demokrasi ve güvenlik karşı karşıya geldiğinde tıpkı Batılı ülkelerde olduğu gibi her zaman önceliği güvenlik almalıdır. Çünkü güvenlik olmadan yani ulus-devlet var olmadan demokrasi de yaşayamaz, gelişemez.

15.02.2010

[1] Robert A. DAHL: "Democracy and Its Critics", Yale University Press, (New Haven, 1989), 88-89.

[2]David COLLIER and Steven LEVITSKY: "Democracy With Adjectives: Conceptual Innovation In Comparative Research", World Politics 49, No.3, (1997), 430-451.

[3] Leslie LIPSON: *Demokratik Uygarlık*, Çev. H.GÜLALP, T.ALKAN, Türkiye İş Bankası Yayınları, (Ankara, 1984), 488.

[4] G.John IKENBERRY: *Strategic Reactions To American Preeminence: Great Power Politics In The Age of Unipolarity*, Georgetown University Press, (Washington DC, Dec 2004), 8.

[5] Gunner P.NIELSSON: *States and Nation Groups: A Global Tasonomy, Devletleri ve Millet Grupları. Küresel Sınıflandırma*, Ronald Rogowski (Yayınlayan) *New Nationalisms of the Developed West, Gelişmiş Batının Yeni Milliyetçiliği*. James Rosenau: *Turbulence in World Politics. A Theory of Change and Continuity, Dünya Politikalarında Çalkantı / Kriz. Değişim ve Devamlılık Teorisi*, New York, 1990, s. 406 .

[6] Pierre HASSNER: *Milli Devlet-Milliyetçilik-Kimlik Tespiti, Der. Karl KAISER- Hans-Peter SCHWARZ: Yeni Yüzyılda Yeni Dünya Politikası*, Çev. Müjdat KAYAYERLİ, Simenis Yayınları, (Ankara, 2005), 94.